

Cetățile Histria și Enisala, întoarcerea la rădăcini

Din când în când – măcar din când în când -, merită și trebuie să ne întoarcem la rădăcini, ca să ne amintim de unde venim și cine suntem, pentru a putea decide cât mai corect încotro mergem. Am ales de data aceasta un reper antic și unul medieval. Două cetăți: Histria și Enisala. Impresiile sunt deopotrivă de puternice, dar foarte diferite, căci și soarta lor a fost foarte diferită. În urmă cu doar câțiva ani, Enisala părea abandonată și sortită uitării, pe când Histria a beneficiat întotdeauna de atenție, încă din a doua jumătate a secolului al 19-lea, când a fost descoperită.

Înainte de toate, despre Histria trebuie spus că este vie! Situl arheologic este activ, se fac săpături mai departe, se descoperă noi vestigii, se completează istoria. Apoi, Histria are un muzeu mare, extrem de luminos, găzduind piese de mare valoare, iar custodele, George Stan, pare că-ți poate povesti toată istoria lumii. Cetatea în sine se desfășoară pe 7 hectare și te poți plimba prin ea ore în șir admirând structurile păstrate, studiind planurile și informațiile afișate și reflectând la trecut. Merită menționat și că aici (așa cum am văzut și la Filippi, în Grecia), în afara incintei există locuri de popas și relaxare: un restaurant, o cherhana, un loc de joacă pentru

copii.

Histria, întemeiată de coloniști greci din Milet la mijlocul secolului 7 î.Hr., are o istorie de 2.700 de ani și a fost locuită vreme de 1.300 de ani. Grecii au bătut monedă aici cu 480 de ani înainte de Hristos, pentru a ușura relațiile cu populația locală. Tot aici a avut loc o... revoluție democratică, în urma căreia au fost înlăturați aristocrații și deținătorii de privilegii, fiind instaurată o democrație de tip atenian.

Distrusă și incendiată de 20 de ori (!), Histria a renăscut de fiecare dată, toate aceste schimbări fiind identificate stratigrafic. În perioada romană a traversat mai multe etape de înflorire și prosperitate, urmate de distrugeri violente provocate de populațiile migratoare, al căror val s-a declanșat în 239 după Hristos.

Interesul major pentru Histria, de unde și insistența de a fi refăcută, era legat de poziția ei strategică excepțională: fondată pe o insulă în largul mării, care în timp, prin colmatări, a devenit peninsulă, iar mai târziu nisipările au îndepărtat-o de mare, lipsind-o de importantul atu de a fi port. Abandonarea ei nu a depins însă numai de asta, ci și de așezarea definitivă a slavilor în Balcani, care a schimbat reperele geopolitice.

Teoretic, Histria n-a mai fost port din secolul 3, dar după descoperirea mării bazilici episcopale în 1969 s-a emis ipoteza că elementele ei structurale fuseseră comandate într-un centru specializat, precum Salonicul, și aduse de acolo pe calea apelor, ceea ce ar însemna că orașul funcționa încă drept port în secolul 6.

Catedrala creștină din Histria

Bazilica este unul dintre cele mai importante edificii de cult din Balcanii acelor vremuri. Modelul ei pare să fi fost Catedrala „Sfântul Ioan” din Selciuc, azi în Turcia. Ea ocupa 2% din suprafața Histriei, era prevăzută cu un etaj și avea 58 de metri lungime. În partea de sud a transeptului a fost descoperit un fragment de trisaghion, un disc de piatră pe care e inscripționată tripla invocație „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi”. Bazilica a fost distrusă, împreună cu cetatea, la 559. A fost apoi refăcută, înfrumusețată și a dăinuit împreună cu cetatea, adică vreme de încă un veac.

Identificată în 1868 de către arheologul francez Ernest Desjardins, Histria a început să fie cercetată arheologic în 1914 de către Vasile Pârvan. Săpăturile au continuat apoi sub conducerea lui Scarlat Lambrino, Emil Condurachi, Dionisie M. Pippidi, Petre Alexandrescu, Alexandru Suceveanu, Mircea Angelescu și Alexandru Avram.

Majoritatea pieselor din muzeu – dat în folosință în 1982 – provin din incinta cetății și din teritoriul ei rural, căci tradiția grecească era ca orice oraș să aibă așa ceva. În 25 octombrie, anul 100, a fost emis decretul guvernatorului provinciei Moesia Inferior în care erau fixate granițele acestui teritoriu.

Toate acestea și multe altele stârnesc interesul oamenilor: vin aici între 30.000 și 40.000 de vizitatori pe an.

De Histria – care, conform lui George Stan, ocupă un loc de frunte în peisajul siturilor arheologice din Europa – se îngrijesc nu puține instituții: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța, Institutul Național de Arheologie, Academia Română, Ministerul Culturii, Facultatea de Istorie a Universității din București, Muzeul Național de Istorie. Cercetarea este sistematică, lipsită de vreo presiune a timpului, făcută pe îndelete și cât mai bine. Mai sunt destule de aflat!

O cetate ca o corabie în vârful dealului

Greu de descris sentimentele pe care le ai când te apropii și vezi Cetatea Enisala proiectată pe cer, în mijlocul unui peisaj mirific, dominat de două lacuri, un deal terasat și câmpuri fără sfârșit, într-o liniște de început de lume. Doar vântul se aude și te învăluie. Este un loc izolat și singuratic. În afară de cetate, se mai află aici ghereta casei de bilete și, în incintă, un micuț muzeu cu un paznic care se bucură că are cu cine vorbi. De la el aflăm că s-au accesat fonduri europene pentru renovarea zidurilor cetății și pentru scările de acces, lucrarea terminându-se în 2015. Un proiect similar – mai este de lucru – ar putea demara în 2020.

Șoseaua este foarte bună, există parcare, dar... atât. Greu de spus dacă e mai bine sau mai rău. Pe de o parte, lipsa unor anexe (cum ar fi o terasă ori un magazin) ferește locul de atmosfera comercială și-l păstrează într-o zonă de liniște, de reculegere chiar. Pe de alta, n-ai cum să nu te gândești că, dacă ar exista o ofertă, ar veni mai multă lume.

Chiar și așa, vin aici până la 1.800 de vizitatori. Acum 10 ani era o tristețe, fără un drum de acces cât de cât, nepăzită, năpădită de buruieni. Mai apare și acum, din când în când, câte un șarpe.

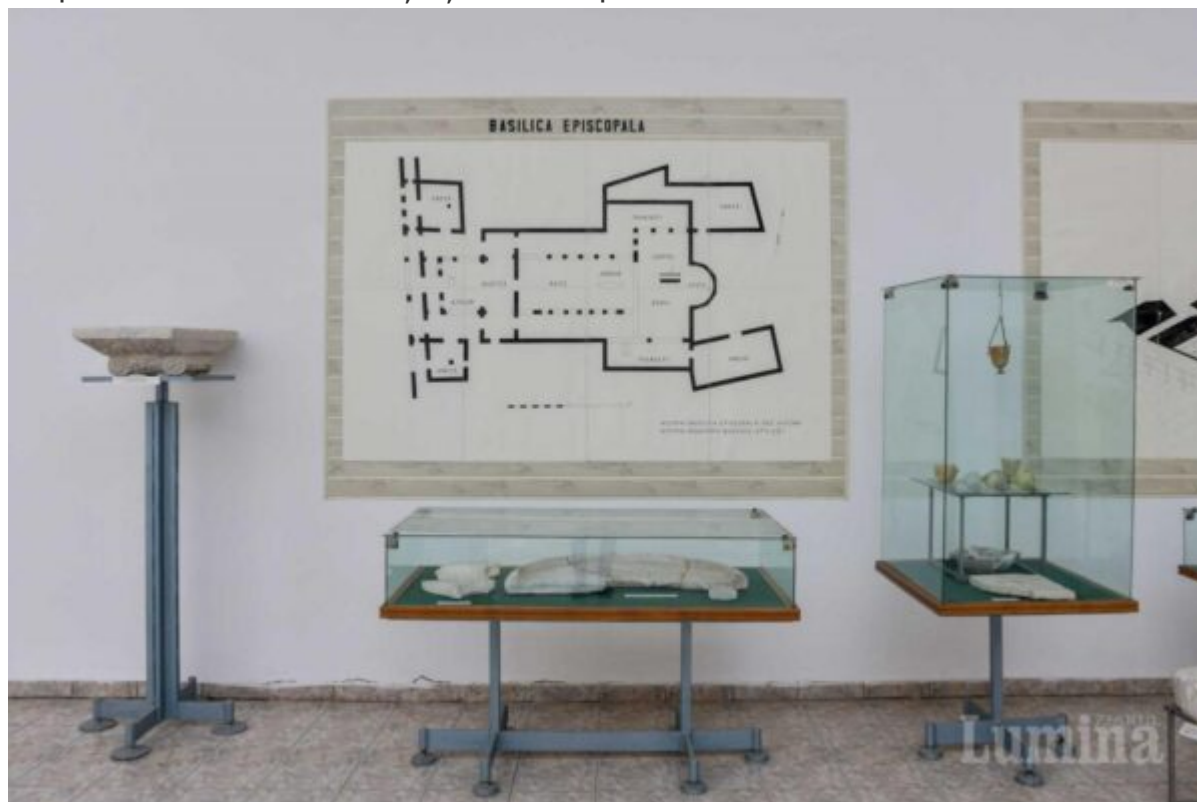
Geografia care schimbă istoria

Numele Enisala (cu variantele Enisala, Enişala, Eraclea sau Herkleia în trecut) provine din Yeni Sale, care în turcă înseamnă „Noua vestire”. Cetatea e amplasată în vârful unui deal calcaros. Are un plan poligonal neregulat, urmând curbele peisajului. Cercetările arheologice au început în 1939 și au continuat între 1970 și

1998. S-au descoperit mai ales monede bizantine, genoveze, tătarăști, moldovene, muntene și turcești. Localitatea antică Herakleia a fost distrusă de avari și de slavi în secolul 6, în timp ce fortăreața militară, construită să apere drumurile de pe apă și de pe uscat de la Gurile Dunării, a fost reconstruită în secolele 12 și 14. Se pare că primii stăpâni ai locului au fost bizantinii, urmați de genovezi, care aveau mari sume de bani câștigate din comerț și dețineau monopolul navigației pe Marea Neagră.

Cetatea a făcut parte o vreme din despotatul dobrogean, apoi a intrat în Țara Românească a lui Mircea cel Bătrân, după care, în 1421, a căzut în mâinile turcilor, drept care aici a fost instalată o garnizoană militară otomană. După ce s-au format limbile de nisip care separă lacul Razim de Marea Neagră, cetatea a fost părăsită – încă o dată, ca și la Histria, geografia a influențat istoria! – și a început să se ruineze. S-a mai animat un pic în 1741, când vreo 1.600 de familii de lipoveni s-au stabilit în localitățile din jurul cetății, adăugându-se grecilor, românilor, bulgarilor, tătarilor, turcilor și cerchezilor care trăiau deja în zonă.

Dincolo de deosebiri, două lucruri au în comun Enisala și Histria. Primul este că plutesc amândouă în spațiul marilor lacuri ale României: Babadag și Razim, respectiv Histria, Nuntași și Sinoe, plus altele mai mici. Al doilea este că trebuie

ziarullumina.ro